

ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ / ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ У СИСТЕМІ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

EVALUATION OF DECISION MAKING / INNOVATIVE-INVESTMENT PROJECTS IN ECOLOGICAL-ECONOMIC MANAGEMENT

Світлана ШИЛО,
Інститут агроекології і природокористування НААН України, Київ

Svitlana SHYLO,
Institute of Agroecology and Environmental, NAAS of Ukraine, Kyiv

Сутність і нагальна необхідність еколого-економічного управління висвітлюється в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених [1–3]. Деякими з них було обґрунтовано важливість еколого-економічного управління інноваційною діяльністю підприємств, оскільки саме інновації є головною рушійною силою в економіці. Цей вид управління, на думку **У. Ватаманюк-Зелінської**, являє собою складову загального управління, оскільки «... враховує та реалізує цілі охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування» [3].

Удосконалення еколого-економічного управління інноваційною діяльністю в сільському господарстві вкрай необхідне з огляду на екологічний, економічний і соціальний занепад сільських територій.

Надзвичайно важливою умовою ефективного управління є оцінювання управлінських рішень на стадії попереднього прийняття. Це стосується управління на будь-якому рівні: державному, обласному, а також мікрорівні (на рівні підприємства).

Оцінювання управлінського рішення має на меті забезпечення успіху інноваційної діяльності в галузі або успішну реалізацію того чи іншого інноваційно-інвестиційного проекту й передбачає детальний аналіз еколого-економічного стану об'єкта управління (території, господарства, області). Такий аналіз забезпечить реальне бачення ситуації, допоможе краще побачити ефект та результативність запровадження того чи іншого інноваційно-інвестиційного проекту / прийняття того чи іншого управлінського рішення, дасть змогу оцінити доцільність проведення будь-яких заходів еколого-економічного управління в цілому.

Насамперед слід визначити екологічний стан об'єкта управління. Найбільш важливим моментом в оцінці інноваційно-інвестиційного проекту / управлінського рішення є збір інформації, що дає змогу на підставі узагальнення успішного або невдалого досвіду проектних рішень уникнути помилок при підготовці та розробці майбутніх інноваційно-інвестиційних проектів / управлінських рішень [4].

Головними документами екологічного аналізу передбачено вимоги до стану навколишнього середовища, визначені нормативною базою. До них належать:

- природоохоронні норми та правила проектування й будівництва, де встановлені величини гранично допустимого впливу на навколишнє середовище;
- заходи щодо запобігання забруднення водних об'єктів, атмосферного повітря, землі, надр та боротьба із шумом;
- проектний опис у географічному, екологічному, соціальному та часовому аспектах;

- сучасні й очікувані параметри фізичних, біологічних та соціально-екологічних умов, безпосередньо пов'язаних з інноваційно-інвестиційним проектом [4].

У сільському господарстві оцінювання екологічного стану об'єкта еколого-економічного управління можна здійснити шляхом аналізу родючості ґрунту, його механічного складу, забрудненості нітратами й пестицидами, стану води, забезпеченості вологою, можливості й досвіду проведення меліоративних заходів, запровадження сівозміни тощо. На основі цього складається «екологічний паспорт» об'єкта управління.

Наступним кроком передбачено оцінку економічного потенціалу до інноваційної діяльності об'єкта управління. Для її визначення

можна використати стандартний набір економічних показників, таких як рентабельність виробництва, кредитоспроможність, фондооснащеність тощо.

При оцінюванні доцільності прийняття управлінських рішень на державному рівні враховують екологічний стан території в цілому та загальний економічний і соціальний стан регіону.

Важливим методом попереднього аналізу є думка експерта, який може правильно оцінити можливі наслідки управлінського рішення. Особливо це стосується екологічних наслідків, оскільки, як правило, вони визначаються з певним ступенем ймовірності. Для вартісної оцінки результативності інноваційно-інвестиційного проекту, а також порівняння впливу на навколишнє середовище кількох проектів використовують методи ранжування, бальної оцінки та інші

Таблиця. **SWOT-аналіз щодо переходу на органічне землеробство**

Слабкі сторони	Сильні сторони
Необхідна наявність чистих незабруднених пестицидами земель. Важка сертифікація, що дорого коштує. Складний доступ до ринку	Зменшення витрат на вирощування сільськогосподарської продукції у зв'язку з відмовою від пестицидів і гербіцидів. Збільшення якості продукції, покращення екологічної ситуації в регіоні та соціального стану шляхом створення додаткових робочих місць. За умов дотримання технології вирощування дає високі врожаї
Загрози	Можливості
Недоотримання врожаю через недотримання всіх вимог технології, що необхідна. Неможливість реалізації продукції за високими цінами в разі невідповідності високим вимогам якості й екологічної чистоти	Отримання вищих прибутків, ніж в інших господарствах (за рахунок різниці в ціні на органічну і звичайну продукцію)

способи експертної оцінки.

Для отримання більш повної інформації щодо можливості запровадження інноваційно-інвестиційного проекту бажано провести SWOT-аналіз з урахуванням екологічної складової (див. **табл.**).

Таким чином, зазначене свідчить, що прийняття управлінських рішень потребує детального аналізу з боку керівництва.

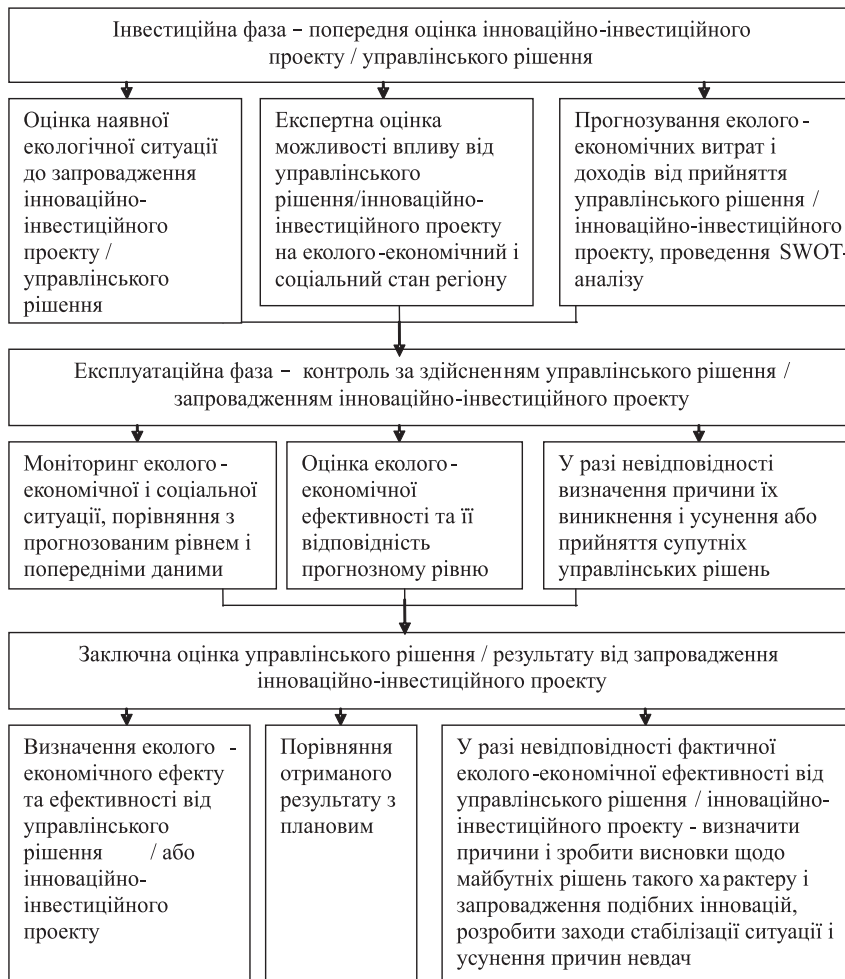
Крім того, управлінське рішення або інноваційно-інвестиційний проект необхідно оцінювати на стадії впровадження, що являє собою своєрідний контроль еколого-економічного управління, який дає змогу порівнювати очікуваний результат з попереднім, фіксувати невідповідності та усувати їх. Це може виникати з таких причин:

- недосвідченість, халатність з боку керівництва підприємств;
- неможливість правильного здійснення управлінського рішення / інноваційно-інвестиційного проекту, що може бути причиною його неправильної попередньої оцінки й невдалого планування;

Розглянуто методичні підходи до оцінювання управлінських рішень / інноваційно-інвестиційних проектів. Запропоновано алгоритм їх оцінки від інвестиційної фази до заключної оцінки результатів. Даний підхід може гарантувати повний контроль інноваційної діяльності аграрних підприємств і забезпечення ефективності екології та управління економікою.

The article covers the problem of estimation of administrative decisions / innovative-investment projects. The scheme of their evaluation from investment phase till final result assessment is offered. This approach can ensure full control of innovation activities of agricultural enterprises and effectiveness of environmental-economic management.

Рисунок. Алгоритм оцінювання управлінського рішення / інноваційно-інвестиційного проекту в системі еколого-економічного управління

- форс-мажорні обставини, що завадили здійснити управлінське рішення / запровадити інноваційно-інвестиційний проект.

Після завершення запровадження інноваційно-інвестиційного проекту або управлінського рішення слід оцінити його еколого-економічну ефективність, під якою розуміємо поєднання економічного, екологічного та соціального результатів від проекту / управлінського рішення. Екологічна ефективність визначається шляхом порівняння показників екологічного стану до здійснення управлінського рішення / інноваційно-інвестиційного проекту і після.

Маючи певні, часом суттєві відмінності, методологічні системні дослідження сходяться на тому, що оцінка інноваційно-інвестиційного проекту передбачає виявлення вигод і витрат, пов'язаних з його здійсненням, визначення їх величини та, як результат, порівняння вигод та витрат за певною системою показників, прийнятих як критерії, з урахуванням ризику та невизначеності [5].

Аналіз вигод і витрат передбачає проходження таких етапів:

- формування цілі реалізації інноваційно-інвестиційного проекту;
- встановлення позиції, з якої має здійснюватися аналіз вигод і витрат;
- виявлення вигод і витрат, що зумовлені здійсненням інноваційно-інвестиційного проекту;
- визначення часового горизонту для аналізу вигод і витрат;
- представлення вигод і витрат у грошовому вимірі.

Оцінити ефективність управлінського рішення / інноваційно-інвестиційного проекту можна за допомогою показника співвідношення вигоди – витрати за формулою:

$$B/C = \frac{\sum_{t=1}^n B_t / (1+k)^t}{\sum_{t=1}^n C_t / (1+k)^t} \quad (1)$$

де B_t – вигоди в часовому періоді t ; C_t – витрати в часовому періоді t ; k – вартість капіталу за проектом; t – термін життєвого циклу проекту.

В умовах обмеженості ресурсів вираз набуває вигляду:

$$N_r / R = \frac{\sum_{t=1}^n (B_t - C_{(C-R)_t}) / (1+k)^t}{\sum_{t=1}^n R_t / (1+k)^t} \quad (2)$$

де: N_r – чистий грошовий потік за проектом, R_t – величина використання обмежених ресурсів у періоді t ; $C_{(C-R)_t}$ – витрати в часовому періоді t , що визначаються без урахування використання обмежених ресурсів.

Варто зазначити, що жоден інноваційно-інвестиційний проект / управлінське рішення не повинен прийматися, якщо він не забезпечує значення співвідношення вигоди – витрати, яке є більшим за 1. Якщо інноваційно-інвестиційний проект / управлінське рішення вибирається в умовах фіксованого бюджету або серед інноваційно-інвестиційних проектів, що є взаємовиключними, то перевага має надаватися тим інноваційно-інвестиційним проектам / управлінським рішенням, які мають найбільше значення співвідношення вигоди – витрати [5].

З огляду на це нами розроблено алгоритм оцінки прийняття управлінських рішень / інноваційно-інвестиційних проектів у системі еколого-економічного управління (див. рисунок).

Даний алгоритм передбачає оцінку рішень в еколого-економічному управлінні на всіх етапах – від ідеї прийняття й до визначення ефективності після його здійснення. Такий підхід забезпечує повний контроль інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств і є запорукою ефективності еколого-економічного управління. Автор рекомендує застосовувати його на рівні державного, обласного управління, а також на сільськогосподарських підприємствах, у межах системи еколого-економічного управління.

CONCLUSIONS

There is necessity to improve an ecology and economy management of innovative activity in agrosphere according to its ecological, social-economic degradation.

Main criterion of efficient ecology and economy management consists of administrative decisions estimation before the phase of investment.

First, it is necessary to evaluate ecological condition of yours subject. In agrosphere it can be made thought the analysis of soil productivity, texture of soil, nitrate and pesticide pollution, water condition, water provision etc. It is the base for «ecological passport» of your object.

In agreement with all premises we developed procedure of administrative decisions / innovative and investment projects estimation in ecology and economy management system.

This procedure specified by estimation from investment phase till final result assessment was offered. So, this approach can guarantee full control of innovative activity of agrarian enterprises and ensure efficiency of ecology and economy management.

ЛІТЕРАТУРА

1. Садеков А.А. Механізм еколого-економічного управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економічних наук: спец. 08.06.01 – «Економіка, організація і управління підприємствами» / А.А. Садеков. – Донецьк, 2002. – 21 с.
2. Карагодов И. Экологический менеджмент природопользования / Карагодов И. // Бизнес-информ. – 1998. – №19. – С. 3-7.
3. Ватаманюк-Зелінська У.З. Еколого-економічні засади управління інноваційною діяльністю підприємств (на прикладі Львівської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук / У.З. Ватаманюк-Зелінська. – Львів, 2003. – 18 с.
4. Верба В.А. Проектний аналіз: підручник / В.А. Верба, О.А. Загородніх. – К.: КНЕУ, 2000. – 322 с.
5. Воркут Т.А. Проектний аналіз: навчальний посібник / Т.А. Воркут. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – 440 с.

Стаття надійшла до редакції 28.08.2011